

Retningslinje for mottak og behandling av meldinger om problematisk forskningsetisk praksis og/eller mulig brudd på anerkjente forskningsetiske normer ved Høgskolen i Innlandet

Denne beskrivelsen gjelder for observasjoner av mulige problemer knyttet til forskningsetikk og hvordan de kan håndteres ved Høgskolen i Innlandet.

Formål

Alle er tjent med at forskningen ved HINN til enhver tid er i tråd med anerkjente forskningsetiske normer. Det skal være lav terskel for å melde/varsle om problematisk forskningsetisk praksis.

Det er et mål at forskningsetisk praksis er en del av fagmiljøenes daglige dialog og at problematisk praksis identifiseres og håndteres nøkternt og saklig og med færrest mulig involverte aktører. Derfor bør behandlingen av observasjoner av mulig problematisk forskningsetisk praksis alltid bli forsøkt oppklart på lavest mulig nivå i organisasjonen.

Dersom meldinger og varsler er av en slik karakter at de ikke kan håndteres innad i fagmiljøet, kan saken fremlegges skriftlig eller muntlig overfor viserektor for forskning ved HINN. Den påfølgende teksten beskriver behandlingen av meldingen frem til avslutning eller til en eventuell opprettelse av sak for Redelighetsutvalget for forskning¹. Redelighetsutvalgets har egen retningslinje for saksbehandling når det er opprettet sak om mistanke om vitenskapelig uredelighet.

Hvem kan melde?

Hvem som helst kan melde. Det er i alles interesse at en ansatt, student, ekstern samarbeidspartner/forsker, organisasjon, forskningsdeltaker eller andre som har vært vitne til eller oppdaget mulige uetiske eller kritikkverdige forhold i forskning, sier ifra om dette.

Før du melder

Den som sier ifra må være bevisst på at problematisk forskningsetisk praksis **ikke** må blandes med faglig uenighet, arbeidsmiljøkonflikt, avtaletvister, forhold som man mener er kritikkverdige ut fra egen politiske eller moralske overbevisning, eller lignende.

Før du setter deg inn i de praktiske detaljene for å melde, anbefales du å lese gjennom teksten om varsling fra [Nasjonale forskningsetiske komiteene](#). I tillegg vil veiledende tekst i nasjonale og europeiske forskningsetiske retningslinjer, både generelle og mer fagspesifikke hjelpe deg i å vurdere om din observasjon bør meldes eller ikke. Se oversikt her: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/>

Nærmere beskrivelse av fasene i melding/ varsling av problematisk forskningsetisk praksis følger nedenfor.

Definisjoner

Brudd på anerkjente forskningsetiske normer, det vil si brudd på generelle og fagspesifikke retningslinjer for god vitenskapelig praksis, varierer i tema og alvorlighetsgrad og kan deles i to hovedkategorier:

¹ <https://www.inn.no/om-hogskolen/organisering/redelighetsutvalget/>

- Vitenskapelig uredelighet: Bevisst malpraksis; forfalskning, fabrikkering og plagiering og andre alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer som er begått fortsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning, jf. forskningsetikkloven §8.
- Diskutabel forskningspraksis (engelsk: Questionable research practice): Mer ubevisst, mindre alvorlig og kan være vanskelig å oppdage. QPR påvirkes lett av verdier og forventninger (normativt), og uenigheter og tvil som oppstår må så langt som råd bli avklart lokalt.

Ansvar- og oppgavefordeling ved mottak og behandlinger av meldinger

Rektor	Ansvarlig for all forskningsaktivitet ved Høgskolen i Innlandet, og skal orienteres om alle opprettede meldesaker.
Prorektor forskning	Delegert ansvar fra rektor. Er førstemottaker for alle meldinger og skal opprette kontakt med melder. Beslutter om meldingen skal opprettes som en sak eller termineres.
SDI Postmottak	Skriftlige meldinger via Nettskjema blir sendt til postmottak@inn.no , i likhet med andre meldinger i 'Si ifra'-ordningen. Seksjon for dokumentasjons- og informasjonsforvaltning (SDI) oppretter saksmappe i P360 med kun prorektor forskning som saksbehandler. Saken er unntatt offentlighet. Ingen meldinger vil bli slettet, men ikke alle meldinger skal uten nærmere vurdering av prorektor utløse saksbehandling.
Dekan	Aktuell(e) dekan(er) plikter å bistå prorektor i saksutredningen dersom prorektor anser det som nødvendig.
Forskningsrådgiver	Bistår prorektor forskning etter behov. Mottar meldinger i prorektors fravær.

Alle overnevnte parter er underlagt taushetsplikt.

I . Klargjøringsfase

Avklaring og mulig løsning bør forsøksvis bli løst trinnvis fra lavest og nærmest mulige nivå.

- Hvis mulig, ta det opp med den det gjelder.
- Hvis mulig, søk råd hos kolleger, i fagfellesskapet eller andre du har tillit til ved HINN.
- Hvis mulig, diskuter saken med nærmeste leder eller forskningsgruppeleder.

og/eller

- Søk råd hos [De nasjonale forskningsetiske komiteene \(FEK\)](#).

Denne trinnvise avklaringen man foretar seg, er *ikke* et ledd i en formell prosess og det er valgfritt for partene om hva som skal dokumenteres underveis (med unntak av FEK som gjør egne registreringer).

II. Meldefase

Løses ikke saken på lokalt nivå, eller at alvorlighetsgraden tilsier det, står man fritt i henhold til Arbeidsmiljøloven §2 A-2, til å:

- Varsle saken via HINNs varslingsordninger «Si i fra».
- Varsle til offentlig tilsynsmyndighet som er relevant for tema: Til Helsetilsynet for saker som berører medisinsk og helsefaglig forskning, eller til Datatilsynet for saker som berører misbruk av personopplysninger, eller til Mattilsynet for forskning på dyr. Listen er ikke uttømmende.
- Varsle eksternt til media eller offentligheten dersom:
 - Man er i aktsom god tro om innholdet i varslet
 - Varslet gjelder kritikkverdige forhold som har allmenn interesse
 - Man har først varslet internt, eller har god grunn til å tro at intern varsling ikke vil være hensiktsmessig.

Dersom flere er sammen om ett varsel/melding, må én person pekes ut som kontaktperson. Dersom ansatte eller ledere mottar varsel om kritikkverdige forhold fra **eksterne** personer, samarbeidspartnere, organisasjoner og andre, anmoder man om at varsler benytter HINNs varslingsordninger «Si ifra» for å beskrive saken. Hvis ikke, tilbys muntlig henvendelse som omtalt i avsnitt under.

Det oppfordres til å varsle åpent, men det er mulig å varsle **anonymt** slik at mottaker ikke kjenner identiteten til den som varsler. Slik varsling er imidlertid vanskelig å følge opp på en tilfredsstillende måte i mangel av å kunne stille utdypende spørsmål. Ved anonym varsling må man være spesielt nøye med å kontrollere at påstander om faktiske forhold er riktige.

Dersom varsling via «Si ifra» ikke er gjennomførbart, kan det **varsles muntlig** eller skriftlig, for eksempel pr. telefon, brev eller direkte henvendelser. E-post bør unngås på grunn av svakere informasjonssikkerhet sammenlignet med de andre valgene. Muntlige henvendelser skal rettes til prorektor forskning som da blir ansvarlig for å skrive ned sakens innhold og melders navn og kontaktopplysninger. Prorektor kan skrive informasjonen inn i meldeskjema slik at saken blir automatisk videresendt til SDI postmottaket for opprettelse av sak i P360.

III. Vurderingsfase - slik vil meldingen bli tatt hånd om:

Prinsipper for håndtering av varslingssaker

- Alle henvendelser skal tas alvorlig.
- Alle henvendelser skal behandles uten ugrunnet opphold.
- Valg av varslingsmåte skal ikke ha betydning for hvordan varslingen håndteres.
- Varslingssaken skal behandles konfidensielt.
- Varslerens identitet skal ikke gjøres kjent for flere enn det som absolutt er nødvendig for den videre saksbehandlingen av varslingen.
- Det skal kunne varsles uten frykt for konsekvenser, arbeidsgiver skal sørge for at varsleren har et fullt forsvarlig arbeidsmiljø og om nødvendig sette inn tiltak for å forebygge gjengjeldelse. Dette gjelder også studenter og andre som varsler ([AML §2A-3 Forbud mot gjengjeldelse](#)). Varslervernet er utdypet i siste avsnitt.

Registrering av mottatt varsler og frister

- Mottatte varsler journalføres i P360, og vil normalt unntas fra offentligheten. Varselet skal begrenses lokalt til den/de som har et absolutt behov for tilgang til varselet.
- Varslet går parallelt til tiltrodd medarbeider i SDI-seksjonen for arkiv-/journalføring og til prorektor forskning.
- Hvis varselet inneholder elementer av annet enn forskningsetiske forhold, avklarer prorektor videre oppfølging med personaldirektøren.
- Den som varsler skal ha en skriftlig bekreftelse på at varselet er mottatt snarest og senest innen 1 uke, og at videre oppfølging blir vurdert og etter en nærmere frist avhengig av omfang og tidspunkt. Prorektor forskning plikter å sette i gang nærmere undersøkelser snarest mulig etter først ha vurdert egen habilitet i saken.

Avgjørelse om videre saksbehandling

Melder vil bli bedt om utfyllende opplysninger.

Saken kan bli avvist som åpenbar grunnløs eller at den må løses som noe annet enn mistanke om diskutabel forskningspraksis eller etiske normbrudd.

Dersom varselet ikke oppfattes som et åpenbart grunnløst varsel, skal vedkommende forsker(e) som det varsles om, informeres muntlig om hva varselet går ut på og om sakens videre gang.

Ansvarlig for saksbehandlingen

Formelt ansvarlig for behandlingen av forskningsetiske saker ved HINN er rektor eller den rektor bemyndiger. Ved HINN er det prorektor forskning.

Hvis det avgjøres at en sak skal behandles videre som mulig brudd på generelle og/eller fagspesifikke retningslinjer for god vitenskapelig praksis, skal prorektor orientere rektor.

Prorektor forskning har ansvar for framdrift i saksutredningen, og aktuelle dekan/dekaner plikter å bistå i saken. Prorektor vurderer den potensielle alvorlighetsgraden og beslutter om han/hun avgjør saken selv eller om den fremmes for Redelighetsutvalget.

Habilitet

Enhver som kommer i befatning med saksbehandlingen i en varslingssak, må vurdere sin egen habilitet i henhold til [Forvaltningsloven § 6](#).

Rettigheter og plikter for varsler og forsker det varsles om

Den eller de det varsles om bør som hovedregel så tidlig som mulig underrettes muntlig om at det er mottatt et varsel. Prorektor informerer muntlig om hva varselet går ut på og om sakens videre gang. Slik informasjon skal gis på en skånsom måte. Tilbud om slik generell informasjon gis ikke dersom det vurderes å foreligge fare for bevisforspillelse eller lignende.

Den eller de det varsles om vil bli bedt om sin vurdering av saken skriftlig og/eller muntlig, medfølgende nødvendig dokumentasjon som belyser saken.

I henhold til Forvaltningsloven kan man etter konkret vurdering gi påklagd(e) rett til å vite hvem varsleren er. Dersom virksomheten kjenner varslere identitet, vil det normalt være hensiktsmessig å be varsleren om samtykke til å oppgi identiteten.

Når saken er ferdig behandlet skal den eller de det er varslet om (påklagd) straks ha beskjed, uansett utfallet av saken.

Mulige utfall

Når varslet er tilstrekkelig opplyst og nødvendig saksforberedelse er utført, avgjør prorektor om saken er

1. Tilstrekkelig belyst og avslutter saken med en konklusjon.
2. Antatt mindre alvorlig brudd: Mekling. Dersom mekling er irrelevant og/eller ikke fører fram og alvorlighetsgraden tilsier det, gå videre til neste alternativ.
3. Antatt mulig alvorlig brudd: Melding til Redelighetsutvalget etter følgende kriterier:
 - Hvis det foreligger mistanke om alvorlige brudd på forskningsetiske normer (vitenskapelig uredelighet).
 - Ved mistanke om mindre alvorlige brudd på forskningsetiske normer, men forsøk på å løse saken på lavere nivå er strandet.
 - Hvis en av partene ønsker en uttalelse fra Redelighetsutvalget.
 - Hvis prorektor forskning, uavhengig av sakens alvor, mener at det er behov for en uavhengig uttalelse.
 - Følg videre retningslinjer for Redelighetsutvalget.

Klage over avgjørelse om avvisning

Dersom saken blir avvist av prorektor forskning, kan partene klage på dette til Redelighetsutvalget. Dersom Redelighetsutvalgets leder avviser videre behandling av saken, kan partene kontakte det nasjonale Granskingsutvalget og be utvalget om å se nærmere på saken. Imidlertid har ikke Granskingsutvalget plikt til å behandle en slik henvendelse.

Vern av varsleren og den eller de det varsles om

I henhold til [Arbeidsmiljøloven \(aml\) § 2 A-4](#) er gjengjeldelse mot forbudt, og gjelder både formelle og uformelle reaksjoner.

Gjengjeldelse forstås som enhver ugunstig handling, praksis eller unnlattelse som er en følge av eller en reaksjon på varselet. Eksempler på dette er:

- Trusler, trakassering, usaklig forskjellsbehandling, sosial ekskludering eller annen utilbørlig opptreden.
- Advarsel, endring i arbeidsoppgaver, omplassering eller degradering.
- Suspensjon, oppsigelse, avskjed eller ordensstraff.

Dersom arbeidstaker fremlegger opplysninger som gir grunn til å tro at gjengjeldelse har funnet sted, må arbeidsgiver sannsynliggjøre at det likevel ikke har funnet sted slik gjengjeldelse eller gjør nødvendige tiltak for å stoppe gjengjeldelsen.

- ✚ HINN skal godta at feil og tolkningsfeil kan begås i god tro og ikke anses som brudd på forskningsetiske normer, og like ens at mistanke kan varsles på feil grunnlag men i god tro.
- ✚ HINN skal se til at varsleren ikke utsettes for represalier.
- ✚ HINN skal sørge for at den eller de som ble påklaget, men ikke funnet vitenskapelig uredelig eller har en diskutabel forskningsetisk praksis, ikke får sitt navn og rykte satt i fare. I samråd med vedkommende skal man utarbeide informasjon som spres i relevante faglige fora og til arbeidsplassen.

Henvisninger:

Redelighetsutvalget for forskning <https://www.inn.no/om-hogskolen/organisering/redelighetsutvalget/>

Si ifra-siden med meldeskjema: <https://www.inn.no/om-hogskolen/kontakt-oss/si-ifra/kritikkverdige-forskningsetiske-forhold/index.html>